

## Darbības vārda izteiksmes

| Darbības vārda izteiksme    | Kad mēs lietojam šo izteiksmi?                                                          | Kā mēs veidojam šo darbības vārda formu?                                                                                                                                                                                           | Kas vēl mums jāatceras, veidojot un lietojot šo darbības vārda formu?                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Īstenības izteiksme</b>  | Runājot par darbību, kas notiek tagadnē, notika pagātnē vai notiks nākotnē              | <b>Vienkāršie laiki:</b><br>Es dar-u, darīj-u, darīš-u<br><b>Saliktie laiki:</b><br>Es <b>esmu/biju/būšu</b> darīj-is/-usi<br>Mēs <b>esam/bijām/būsim</b> darīj-uši/-ušas                                                          | Pagātnē paveiktu darbību latviešu valodā izsaka darbības vārds ne tikai vienkāršajā un saliktajā pagātnē, bet arī saliktajā tagadnē.<br><i>Es izlasīju grāmatu.</i><br><i>Kad biju izlasījusi grāmatu, noskatījos filmu.</i><br><i>Esmu izlasījusi grāmatu.</i> |
| <b>Vajadzības izteiksme</b> | Izsakot vajadzību, nepieciešamību veikt kādu darbību                                    | Tagadnes 3. personas forma – viņš tagad <b>dara</b><br><b>Vajadzības izteiksme:</b> <b>jā</b> +dara<br><b>Vienkāršie laiki:</b> <b>ir/bija/būs jā</b> dara<br><b>Saliktie laiki:</b> <b>ir/bija/būs bijis jā</b> dara              | Jādara + <b>kas?</b> Jāprot <b>darīt + ko?</b><br>Visām personām, abiem skaitļiem un abām dzimtēm ir viena un tā pati forma.<br>Biežāk mēs izmantojam vienkāršo laiku formu.                                                                                    |
| <b>Vēlējuma izteiksme</b>   | Izsakot vēlēšanos, lai darbība tiktu īstenota, vai arī norādot, ka darbība ir iespējama | Nenoteiksme – darī-t, mācī-ties<br><b>Vienkāršā tagadne:</b> darī-tu, mācī-tos<br><b>Saliktā tagadne:</b><br>Viņš <b>būtu</b> darīj-is<br>Viņa <b>būtu</b> darīj-usi<br>Viņi <b>būtu</b> darīj-uši<br>Viņas <b>būtu</b> darīj-ušas | Vienkāršajā tagadnē ir viena forma. Šajā formā nemainās ne persona, ne skaitlis, ne dzimte.<br><i>Ja es prastu dziedāt, tad kļūtu slavens.</i><br><i>Tev tas jādara, lai prastu dziedāt.</i><br><i>Kaut mēs prastu dziedāt!</i>                                 |

| Darbības vārda izteiksme      | Kad mēs lietojam šo izteiksmi?                                                         | Kā mēs veidojam šo darbības vārda formu?                                                                                                                                                                                                                                                                | Kas vēl mums jāatceras, veidojot un lietojot šo darbības vārda formu?                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Pavēles izteiksme</b>      | Izsakot rosinājumu – aicinājumu, lūgumu, aizliegumu, pavēli, pamudinājumu              | Tagadnes 2. personas forma – tu tagad <b>dari, mācies</b><br><b>Pavēles izteiksme:</b><br>Dari! Mācies!<br>Dar- <b>iet</b> ! Māc- <b>ieties</b> !<br>Lai dara! Lai mācās!                                                                                                                               | Ja teikumā ir darbības vārds pavēles izteiksmē, teikuma beigās jālieto izsaukuma zīme.<br>Mums ir jāatšķir īstenības izteiksmes daudzskaitļa 2. personas forma ( <i>Jūs darāt.</i> ) no pavēles izteiksmes formas ( <i>Dariet!</i> ).     |
| <b>Atstāstījuma izteiksme</b> | Atstāstot no citiem dzirdēto un izsakot darbību, par kuras realitāti runātājs neatbild | <b>Vienkāršie laiki:</b><br>Viņš tagad dar- <b>ot</b> , māc- <b>oties</b><br>Viņš rīt darīš- <b>ot</b> , mācīš- <b>oties</b><br><b>Saliktie laiki:</b><br>Viņš <b>esot/būšot</b> darīj-is<br>Viņa <b>esot/būšot</b> darīj-usi<br>Viņi <b>esot/būšot</b> darīj-uši<br>Viņas <b>esot/būšot</b> darīj-ušas | Atstāstījuma izteiksmes forma sakrīt ar darbības vārda divdabja formu:<br><i>Viņš darot darbu.</i> – atstāstījuma izteiksme<br><i>Viņš, darot darbu, nogura.</i> – darbības vārda divdabja forma. Šajā piemērā ir minētas divas darbības. |

## Darbības vārda izteiksmes

| Darbības vārda izteiksme | Kad mēs lietojam šo izteiksmi? | Kā mēs veidojam šo darbības vārda formu? | Kas vēl jāatceras, veidojot un lietojot šo darbības vārda formu? | Piemēri |
|--------------------------|--------------------------------|------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|---------|
| Īstenības izteiksme      |                                |                                          |                                                                  |         |
| Vajadzības izteiksme     |                                |                                          |                                                                  |         |
| Vēlējuma izteiksme       |                                |                                          |                                                                  |         |
| Pavēles izteiksme        |                                |                                          |                                                                  |         |
| Atstāstījuma izteiksme   |                                |                                          |                                                                  |         |